

1-0: raons per mobilitzar-nos i votar

Gerardo Pisarello

A poques setmanes de l'1 d'octubre, l'escenari polític català continua travessat de soroll i de boira. El full de ruta del Govern de Junts pel Sí encara suscita molts interrogants i no acaba d'interpel·lar sectors socials clau per portar endavant un desafiament com el que es planteja. D'altra banda, hi ha una realitat innegable: si les polítiques de bloqueig del PP acaben imposant-se de manera autoritària, no solament les legítimes aspiracions a l'autogovern de la ciutadania catalana experimentarien un dur cop. Moltes demandes democratitzadores que es plantegen en el conjunt de l'Estat es veurien també postergades. En aquest context, quedar-se a casa no sembla una alternativa. Encara més: **mobilitzar-nos (i votar, fins i tot amb un "sí") pot ser una manera de rebel·lar-se contra l'autoritarisme centralista** i de fer avançar un possible acord plurinacional lliure i entre iguals.

Des de la sentència del Tribunal Constitucional contra l'Estatut, el reclam d'independència a Catalunya ha experimentat un creixement històric. Aquest creixement s'ha vist esperonat per les polítiques recentralitzadores (i en molts casos preautonòmiques) del PP, marcades per un nacionalisme d'Estat ofensiu, incapaç de plantejar cap alternativa en positiu a l'esgotament del model actual.

No obstant això, la posició central que s'ha anat afermant en la política catalana, més que l'independentisme en sentit estricte, és el sobiranisme, i dins d'aquest, el sobiranisme republicà i progressista. El sobiranisme —independentista, confederalista, federalista— representa avui una àmplia majoria de la societat catalana. El seu principi bàsic és que Catalunya és una nació i que el seu poble té dret a decidir la seva relació amb Espanya, sigui la separació o algun tipus de vincle lliurement acordat. **Dins del sobiranisme, per la seva banda, és clara majoria el sobiranisme republicà i progressista**, això és, el que defensa la necessitat d'acompanyar les reivindicacions nacionals amb reivindicacions socials, democràtiques, mediambientals i de gènere avançades, així com amb un compromís clar amb la regeneració ètica i la lluita contra la corrupció.

"L'independentisme no ha llegit adequadament la centralitat del sobiranisme progressista"

A parer meu, un dels errors de l'actual majoria parlamentària independentista ha estat no llegir adequadament aquesta centralitat del sobiranisme republicà i progressista. Ja en les eleccions del 27-S, els partits independentistes van obtenir una clara majoria en escons, però no en vots. Malgrat això, **el Govern de Junts pel Sí va prometre arribar a la independència en 18 mesos**. Aviat va resultar obvi que el suport social disponible no feia viable aquest projecte. Llavors, es va decidir impulsar una nova consulta amb vocació plebiscitària, aquesta vegada sota la forma d'un referèndum unilateral.

Suposadament, aquest nou canvi en el full de ruta perseguia un doble objectiu. D'una banda, mostrar determinació als ja convençuts i als dubtosos. D'altra banda, implicar en el procés sectors no independentistes. L'èxit de l'estratègia és discutible. L'unilateralisme, en efecte, pot considerar-se una alternativa legítima davant d'un Govern, el de Rajoy, que ha negat tot diàleg bilateral i que ha practicat el bloqueig de manera reiterada. No obstant això, aplicat a un acte tan formalitzat com un referèndum, implica alguns problemes innegables.

“Un referèndum, a diferència d’aturar un desnonament, exigeix assegurar garanties d’imparcialitat”

D’entrada, **dificulta la implicació de sectors no convençuts**. I és que un referèndum, a diferència d’altres actes unilaterals com la insubmissió fiscal o mobilitzar-se per aturar un desnonament, exigeix assegurar certes garanties d’imparcialitat que demanen la implicació (i exposició) de funcionaris públics, un control ampli de l’aparell administratiu, policial i jurisdiccional, així com la inclusió de l’oposició. Aquesta és una de les principals diferències entre aquest tipus de desobediència institucional i un acte de desobediència civil.

Un referèndum unilateral d’independència requereix no solament la imparcialitat dels convocants, sinó **l’adhesió d’una estructura administrativa i jurisdiccional imprescindible per validar-los** com a tals, però que, per diferents raons, pot estar en contra d’una iniciativa d’aquest tipus. En canvi, una vaga, l’ocupació de l’espai públic o un acte de desobediència civil depenen en gran mesura, i gairebé de manera exclusiva, de la voluntat dels qui estan disposats a impulsar-ho i a assumir les seves conseqüències.

“La majoria independentista s’ha vist forçada a ocultar informació i a restringir el debat parlamentari”

L’opció per aquesta via ha portat un problema addicional: en tractar-se d’un desafiament a la legalitat estatal (i autonòmica) envoltat de múltiples formalitats i impugnable per diferents raons, la majoria independentista s’ha vist forçada a ocultar informació, a evitar mesures imprescindibles que podrien exposar dirigents polítics (comprar urnes, etc.) i fins i tot a restringir la transparència i el debat parlamentari.

Aquesta acceleració ha dificultat en part el que era l’objectiu de la iniciativa: **un debat més profund i amb temps sobre el referèndum i sobre les conseqüències d’una eventual independència**. Les objeccions a aquesta via, de fet, no solament han vingut de sectors contraris al dret a decidir. Independentistes declarats, com **Vicenç Fisas**, van advertir aviat sobre els punts febles d’una estratègia d’acceleració unilateral que, en no aspirar ni tan sols a un llindar mínim de participació, podria acabar desprestigiant un instrument tan valuós com un referèndum d’autodeterminació.

“No s’entén que un referèndum unilateral no hagi vingut acompanyat de mesures socials, fiscals o mediambientals”

Molts sectors populars, d’altra banda, no entenen que la promesa d’un referèndum unilateral no hagi vingut acompanyada de mesures socials, fiscals o mediambientals avançades que anticipin aquí i ara la República que s’aspira a construir. O, el que és pitjor, que **el partit que encapçala la coalició de Govern s’hagi negat a votar la moció de censura al PP, hagi coincidit amb la dreta espanyola en moltes de les seves polítiques antisocials**, mantingui entre els seus càrrecs directius persones vinculades a casos greus de corrupció, o compti entre les seves files amb un conseller d’empresa que es vana que amb el Govern actual no s’ha revertit ni un sol concert educatiu ni sanitari.

No es tracta d’un element menor. Certament, les mobilitzacions sobiranistes dels últims anys no són ni una invenció burgesa ni el producte de la manipulació d’un grapat d’espavilats. El seu

component democratitzador, anticentralista i antiautoritari és indiscutible. Però aquest no és el seu únic rostre. També han vingut acompanyades de la irrupció d'un cert **discurs "ètnicista, classista i carrincló", com ho ha definit Josep-Lluís Carod-Rovira**, que allunya molta gent: des de sectors populars, especialment castellanoparlants i nouvinguts, fins a sobiranistes obertament no nacionalistes. I no solament això. Molt sovint han estat el vehicle a través del qual una part de la dreta ha pretès frenar la seva decadència i fustigar els seus adversaris progressistes, com mostren els **reiterats atacs d'un cert nacionalisme a l'Ajuntament de Barcelona governat pels 'comuns'**.

Això bastaria per entendre moltes persones genuïnament catalanistes i d'esquerres que, de manera legítima, es neguen a participar i a votar en l'1-O. No obstant això, seria un error que les crítiques necessàries a moltes de les polítiques adoptades pel Govern de Junts pel Sí deixin la via oberta a una intervenció autoritària del PP que lesioni encara més l'autogovern de Catalunya i que vulgui humiliar les seves institucions.

La raó és senzilla. El sobiranisme català, fins i tot en les seves versions més nacionalistes i conservadores, no deixa de ser un fenomen defensiu, que no pot col·locar-se en cap cas al mateix nivell que l'ofensiu nacionalisme espanyolista que s'ha desplegat en els últims anys. Aquest nacionalisme d'Estat, practicat pel PP i per C's (i malauradament massa sovint pel PSOE), és de fet el que està en l'origen de la situació de bloqueig actual. Sense ell no s'entendria l'autèntic cop contra la Constitució que segons **Pérez Royo** es va perpetrar amb la sentència sobre l'Estatut. Tampoc s'entendria la instrumentalització del Tribunal Constitucional, de la Fiscalia i d'òrgans jurisdiccionals importants realitzada pel PP i denunciada tantes vegades per entitats progressistes com Jutges per a la Democràcia. I no s'explicaria, tampoc, la utilització mafiosa dels serveis d'intel·ligència i policials contra el sobiranisme català, duta a terme amb total descaradura i traïdoria.

Davant d'aquesta ruptura reiterada de la legalitat vigent, s'entén que el dret a decidir, o millor, d'autodeterminació, s'alci com una resposta legítima a la qual la majoria de la ciutadania de Catalunya es nega a renunciar. I no és la primera vegada. Aquest dret, reconegut als pactes internacionals de drets humans, va ser defensat pel gruix de l'antifranquisme democràtic, incloent-hi el PSC i el PSOE, i ha estat ratificat en nombroses ocasions pel Parlament de Catalunya. Que el Govern català no estigui en condicions d'assegurar per si sol el seu exercici efectiu a través d'un referèndum amb plenes garanties pot atribuir-se a una mala lectura del context polític. Però la responsabilitat principal ha d'imputar-se al PP i als seus aliats. Són ells qui, en comptes de torpedinar-lo de manera sistemàtica, podrien haver-li obert camí a través d'una simple reforma per majoria absoluta de la Llei orgànica de referèndum.

"Si la Generalitat aconsegueix que l'1-O hi hagi urnes i espais per votar, seria difícil no implicar-s'hi"

En un context així, **un fracàs de l'1-O seria més que el fracàs del full de ruta d'un Govern**. Seria un cop decisiu a la possibilitat d'avançar en l'exercici ple del dret a decidir. I seria un cop, també, a les iniciatives republicanes, democràtiques, d'impugnació del Règim del 1978. A Catalunya, a Galiza, a Euskadi i al conjunt de pobles i territoris d'Espanya. Davant un escenari regressiu d'aquest tipus, el sobiranisme republicà i progressista no pot quedar-se a casa; ans al contrari, més enllà de les discrepàncies amb el full de ruta del Govern actual, les forces de canvi cometrien un greu error si no s'aixequen contra el PP i els seus atacs a les reivindicacions democràtiques d'autogovern. A Catalunya i fora de Catalunya.

En aquest context, si la Generalitat aconseguís que l'1-O hi hagi urnes i espais per votar, sense posar en risc els treballadors municipals, seria difícil no implicar-s'hi. Per frenar la prepotència del PP i com a acte d'afirmació sobirana. Aquest vot podria, de manera legítima i amb raons de pes, ser un vot en blanc, pel no o pel sí. De fet, **un vot pel sí fins i tot tindria sentit des de la discrepància amb el full de ruta governamental**. Primer, com una forma de rebel·lió contra el centralisme i l'autoritarisme. I, segon, perquè també seria una manera d'avançar cap a la proposta de fons majoritària entre els 'comuns' i arrelada en una tradició que va de Pi i Margall a [Joaquín Maurín](#) i Lluís Companys: un acord plurinacional, respectuós i entre iguals, que posi en qüestió el projecte oligàrquic i elitista de "conllevança" que s'ha imposat en els últims anys i que obri pas a una nova convivència republicana, lliure i solidària entre els diferents pobles i gents peninsulars.

Perquè això sigui possible, és imprescindible, com suggeria fa poc el sobiranista republicà gallec **Xose Manuel Beiras**, que les forces progressistes i republicanes espanyoles compreguin que bona part dels sobiranismes 'perifèrics' són aliats objectius seus. I que els moviments sobiranistes i progressistes de les 'perifèries' compreguin que, sense iniciatives que facilitin l'aliança amb aquestes altres forces, difícilment es guanyarà la batalla democràtica que tots tenim contra els protagonistes del xovinista i reaccionari règim actual.

“Un 'sí crític' a l'1-O —anticentralista, social i fraternal— apareix com una proposta que una part del sobiranisme progressista podria fer seva”

A partir d'aquestes consideracions, **un 'sí crític' a l'1-O** —anticentralista, social i fraternal— apareix com una proposta que bona part del sobiranisme progressista podria fer seva. Amb un objectiu irrenunciable: facilitar les aliances que permetin, al més aviat possible, l'impuls d'autèntiques propostes constituents, de refundació republicana, municipalista i internacionalista, en les nacions 'perifèriques', en el conjunt de l'Estat i segurament a Europa.

Aquest republicanisme del segle XXI no pot deixar de qüestionar el paper que la restauració borbònica ha tingut en la consolidació d'un règim insuficientment democràtic, econòmicament especulatiu i insostenible, i gens respectuós del pluralisme nacional de la 'Pell de Brau'. Però ha d'incloure, sobretot, una sèrie de principis i regles que assegurin la regeneració ètica, el progrés social, la defensa dels béns comuns, el respecte a la diversitat, la solidaritat entre les generacions presents i futures i la radicalització democràtica (incloent-hi el dret dels pobles a autodeterminar-se i a compartir lliurement sobirania entre ells).

El gran repte és aconseguir que aquest projecte de fons s'obri pas entre la boira i el soroll actuals, l'1-O i els dies següents. Si ho aconseguim, haurem contribuït modestament, des del nostre petit país, a crear un horitzó de major llibertat, més amable i menys brutal, per a totes les dones i homes del comú, a la Península i més enllà.

Gerardo Pisarello és primer tinent d'Alcaldia de l'Ajuntament de Barcelona i un dels impulsors de Catalunya en Comú.